

Igualtat de Gènere

La matèria d'Igualtat de Gènere contribueix a assolir un dret indiscutible en les societats democràtiques: el dret a la igualtat d'oportunitats. En l'àmbit educatiu, la igualtat es concreta en el model escolar de la coeducació, una manera d'educar per a l'equitat de condicions, tracte, oportunitats i la no discriminació per raó de sexe, gènere, identitats o orientacions sexuals. En definitiva, un mode de veure, projectar i propiciar una educació sense biaix de gènere, que reconeix les potencialitats i individualitats de tots els alumnes.

A més a més, un dels seus principis és la prevenció de conductes violentes en tots els nivells, especialment de la violència masclista, i el desenvolupament d'un model de relacions afectivosexuals no patriarcal i jerarquitzades, a favor d'unes altres en què es revaloritzin els afectes, la cura, el plaer mutu i compartit, i altres sexualitats no heteronormatives. La pornografia, la tracta i l'explotació sexual són violències masclistes. Amb l'objectiu de promoure la igualtat de tracte i la prevenció de la violència sexual resulta fonamental el tractament d'aquestes matèries dins l'àmbit educatiu.

En aquest sentit, la coeducació no tan sols és pertinent sinó totalment necessària per donar resposta als reptes que les societats del segle XXI demanen a l'escola. Una escola que, a poc a poc, està abandonant el model mixt i androcèntric del tot insuficient per assolir la igualtat real entre les persones. De fet, l'Objectiu de Desenvolupament Sostenible número cinc fa referència justament a la consecució de la igualtat de gènere. Per tant, aquesta matèria contribueix de ple a la consecució d'aquest objectiu.

La dimensió dels afectes i les emocions, lligat indiscutiblement a la sexualitat de la població més jove, ha de ser implementada a l'escola pública amb el suport de les institucions i altres agents de socialització. Necessitam una societat amb persones compromeses amb la justícia social, que posin a primera plana les cures, els afectes, la sensibilitat, l'empatia i la solidaritat. L'escola té el deure d'educar, és a dir, visibilitzar, conscienciar i transformar per mitjà de les connexions de les experiències personals afectives, sexuals i relacionals i les grans estructures socials i polítiques que les configuren. La matèria contribueix a construir una mirada crítica que faci possible un canvi de paradigma que superi discriminacions de gènere estructuralment establertes i normalitzades que sustenten i perpetuen unes condicions de vida per a les dones, inacceptables en una societat democràtica, tal com estableix el Pla de Coeducació de les Illes Balears.

Pel que fa als saber bàsics, s'ha de recalcar la importància de conèixer, identificar i reflexionar sobre conceptes claus com sexe, gènere, estereotips, sexisme, identitat i orientació sexual, entre altres. A partir d'aquí, saber identificar els diferents tipus de violències cap a les dones i cap al col·lectiu LGTBIQ+ al llarg de la història i en l'actualitat.

D'altra banda, també, s'ha de visibilitzar el paper de la dona i del col·lectiu LGTBIQ+ amb nous referents de diferents àmbits de la cultura, literatura, ciència, tecnologia, música...

Quant a l'educació sexual integral, és imprescindible treballar l'autoestima, l'autoconeixement, l'autoacceptació i els principis ètics de les relacions per tal de poder dur a terme relacions sanes, igualitàries i respectuoses.

Tots aquests sabers s'han de concretar en diferents situacions d'aprenentatge que reflecteixin la realitat, fet que ajudarà a comprendre-la i canviar-la a fi de fer una societat més justa i igualitària.

COMPETÈNCIES ESPECÍFIQUES

1. Comprendre com funciona el sistema sexe-gènere, com a constructe social que ha configurat els models de masculinitat i feminitat, per afavorir un desenvolupament integral i autònom de la personalitat, plural i respectuós, que qüestioni els estereotips de gènere.

El sistema sexe-gènere és una classificació binària que organitza la societat d'acord amb dos sexes, mascle i femella, al que corresponen també dos models hegemònics de comportament social: masculí i femení. El sexe es refereix a les característiques biològiques (fisiològiques, anatòmiques, hormonals, etc.) de les persones, mentre que el gènere indica les atribucions o expectatives socials, culturals i històriques que s'associen a cada sexe. Aquest binomi és un concepte clau per entendre com es configuren els fonaments identitaris de les persones i com es generen desigualtats, atès que, històricament, s'ha assignat una condició inferior a allò que considera com a femení. En conseqüència, l'educació ha d'anar encaminada a l'eradicació de les desigualtats de gènere i a la potenciació de les capacitats, tant individuals com grupals.

Donat que els diferents agents socialitzadors transmeten i perpetuen els rols i prejudicis sexistes, aquesta competència permet als alumnes identificar-los, a més d'adquirir els coneixements i les eines fonamentals per qüestionar els estereotips de gènere. També afavoreix la comprensió de com funcionen els mecanismes de socialització diferencial i la identificació de les discriminacions que se'n deriven com ara la divisió sexual del treball, el sexisme, l'androcentrisme i el masclisme.

Finalment, aquesta competència fonamenta les bases perquè els alumnes integrin estratègies personals que contrarestin els efectes de les normes de gènere i pugui desafiar-les, en les diferents situacions de la vida personal, social i afectiva i les desenvolupi de manera íntegra i autònoma, independentment del seu sexe.

Aquesta competència específica es connecta amb els descriptors del perfil de sortida: CCL1, CCL2, CCL5, CD2, CPSAA3, CC3 i CCEC3.

2. Reflexionar sobre la importància de les relacions igualitàries entre homes i dones en la societat actual, per tal d'identificar creences, comportaments i actituds que generin violència cap a les dones, adoptant una postura crítica, de denúncia i de transformació social.

Conèixer la desigualtat que hi ha entre homes i dones a la nostra societat és una primera passa per revertir aquest model patriarcal i assolir relacions igualitàries, deixant de banda tota mena de violència cap a la dona (física, psicològica, institucional, econòmica...). Per poder fer-ho, però, primer és essencial reconèixer l'estructura patriarcal i cada una de les violències a què està sotmesa la dona, des de la més imperceptible i moltes vegades acceptades socialment, fins a les violències més evidents. L'iceberg de les violències masclistes és una eina molt eficaç, visual i directa, d'evidenciar les violències estructurals cap a les dones, i no només la violència dins la parella. El món en què viuen les i els nostres adolescents, i la societat en general, sovint normalitza les violències estructurals -sobretot les menys visibles- i, fins i tot, les pot arribar a promoure.

Amb aquesta competència, els alumnes podran reflexionar sobre un diferent model relacional basat en la igualtat i podrà disposar de les eines tant emocionals com racionals per a detectar les violències masclistes, i així fer la primera passa per erradicar-les.

Aquesta competència específica es connecta amb els descriptors del perfil de sortida: CCL1, CCL2, CCL3, CD3, CPSAA2, CC2, CC3 i CCEC4.

3. Identificar les situacions d'invisibilitat i marginalitat que ha patit històricament i que encara avui dia pateix la dona, per tal d'integrar la seva contribució al patrimoni cultural, social i científic, com a protagonistes del passat, del present i del futur.

Les dones, al llarg de la història, han estat transmissores de coneixement i valors. Dones filòsofes, escriptores, matemàtiques, astrònoms, historiadores, polítiques, científiques... han existit i deixat la seva saviesa a l'abast de les generacions futures. Però la majoria d'elles han romàs allunyades del corpus cultural oficial, i limitades a l'esfera domèstica, malgrat la seva aportació imprescindible i fonamental per a l'evolució de les societats humanes. El biaix androcèntric que impregna la societat i cultura contemporànies, i que té una tradició injustament arrelada, ha impedit durant segles posar a la mateixa alçada, i en igualtat de condicions, el reconeixement de les contribucions de les dones al saber universal.

Aquesta competència específica permet que els alumnes reconguin aquesta invisibilització com a un tipus de violència, i possibilita que pugui adonar-se de la discriminació que ha patit la dona al llarg de la història. A partir d'aquí, els

alumnes treballaran la seva contribució i s'analitzaran casos particulars de diferents àmbits (ciència, literatura, societat...), per tal de donar-les a conèixer i, sobretot, valorar i reflectir el paper real que han tingut, tenen i tindran dins la cultura i la societat.

Aquesta competència específica es connecta amb els descriptors del perfil de sortida: CCL1, CCL2, CCL3, CCL5, CD1, CPSAA1, CC1 i STEM3.

4. Donar a conèixer les característiques de l'educació sexual integral, per tal de contribuir a la salut i el benestar del jovent, per afavorir així unes relacions afectives sanes i igualitàries.

Assegurar l'accés a una educació sexual integral és un deute que l'escola pública tenia pendent, atès que la sexualitat forma part de la nostra identitat i està amb nosaltres des que naixem. És per això que l'hem de treballar des de la naturalitat i defugint els tabús.

Amb aquesta competència es pretén acompanyar el nostres alumnes a reconèixer els canvis del cos, conèixer les diferents identitats i orientacions sexuals existents i a respectar-les, saber identificar emocions i sentiments, comprendre la importància de l'assertivitat i l'autoestima, conèixer les diferents pràctiques i afectes sexuals, així com tenir relacions afectives basades en la responsabilitat, el desig, el plaer compartit i el bon tracte.

Les relacions afectives formen part de les seves vivències i per això és necessari identificar quines són les bones maneres de relacionar-se, des de l'autoconeixement per tal d'arribar a establir vincles basats en la igualtat i el respecte.

Per tot això, l'educació sexual integral es converteix en una eina imprescindible que posa el seu punt de mira en el coneixement global de les persones i en el treball de les relacions afectives sanes.

Aquesta competència específica es connecta amb els descriptors del perfil de sortida: CCL1, CCL2, CD3, CPSAA1, CPSAA2, CC2 i CC3.

5. Conèixer la diversitat afectiva, sexual i de gènere, per tal de garantir-ne el respecte cap a les diferents identitats i l'orientació sexual de les persones.

Les discriminacions cap a les persones LGTBIQ+ són un fet que abasta molts d'àmbits. Les trobam tant a l'esfera privada com a la pública, malgrat el camí del col·lectiu perquè la societat accepti la diversitat, i per defensar els drets humans universals. En l'actualitat, continuam assistint a expressions i actes LGTBIQ-fòbics. Aquestes manifestacions tenen una base estructural, en què el model cis-heterosexual de la societat actual és la norma, i la dissidència de gènere i

orientació sexuals són silenciades i invisibilitzades. En l'àmbit educatiu, aquest silenci i invisibilització obliga a molts alumnes gais, lesbianes i transsexuals a «amagar-se» i a no poder expressar-se en llibertat. Així, pateixen rebuig i burles en molts de casos i això dificulta el ple desenvolupament de la seva personalitat. L'homosexualitat, el lesbianisme, la transsexualitat, la intersexualitat i els cossos no normatius han de ser respectats i visibilitzats, per tal de no oblidar que les diversitats són múltiples i tenen diferents matisos.

Aquesta competència permet que els alumnes s'acostin a la història del moviment LGTBIQ+, que va marcar l'inici d'una sèrie de lluites socials i polítiques que han aconseguit visibilitzar experiències, desigs, sabers i malestars, negats i patologitzats durant molt de temps. Així mateix, el coneixement de conceptes bàsics com ara: corporalitat, identitat de gènere, orientació sexual, expressió de gènere és la primera passa per fer front a les agressions, les discriminacions i l'assetjament escolar, però també per rompre estigmes i tabús, afavorir la cura i la inclusió de la diversitat. En aquest sentit, és imprescindible oferir als alumnes l'oportunitat de visibilitzar referents culturals LGTBIQ+ que propiciïn la creació de nous imaginaris amb els quals identificar-se i empatitzar.

Aquesta competència específica es connecta amb els descriptors del perfil de sortida: CCL1, CCL2, CCL3, CD1, CPSAA2, CC1, CC3 i CCEC3.

Críteris d'avaluació

Competència específica 1

- 1.1. Comprendre el procés de socialització diferencial en la construcció de les identitats de gènere, compartint conceptes i identificant els diversos agents de socialització per afavorir així models de feminitat i masculinitat no hegemònics.
- 1.2. Detectar i analitzar críticament els mandats i imatges estereotipades de les dones i els homes a la vida quotidiana, a les professions, als mitjans de comunicació i a les xarxes socials, declinant prejudicis i estereotips misògins i androcèntrics.
- 1.3. Transferir els aprenentatges a la mateixa realitat personal i social, utilitzant un llenguatge inclusiu, mostrant actituds de respecte i igualtat en les relacions interpersonals i rebutjant la discriminació per qüestions de sexe o gènere.

Competència específica 2

- 2.1. Identificar, detectar i rebutjar comportaments i actituds que puguin suposar qualsevol mena de violència vers les dones, manifestant així respecte i solidaritat cap a les víctimes de violència masclista.
- 2.2. Analitzar diferents fonts d'informació amb perspectiva de gènere, generant d'aquesta manera una argumentació pròpia que pugui afavorir el pensament crític.

2.3. Realitzar accions transformadores que puguin revertir les violències masclistes, mostrant actituds d'implicació i canvi cap a una societat més igualitària.

Competència específica 3

- 3.1. Valorar el paper de les dones al llarg de la història, identificant-ne els diferents moments en què el moviment feminista ha contribuït al desenvolupament dels sistemes democràtics.
- 3.2. Conèixer dones referents en tots els àmbits, reparant el silenci que la història ha construït i visibilitzant un present amb igualtat d'oportunitats.
- 3.3. Reconèixer les diferents situacions discriminatòries que ha patit i pateix la dona, relacionant-les amb múltiples variables (econòmiques, polítiques, socials, culturals...).

Competència específica 4

- 4.1. Desenvolupar el coneixement i la curiositat sobre el mateix cos, per tal d'aprofundir en els canvis físics, emocionals i socials que es produeixen durant l'adolescència.
- 4.2. Identificar les característiques personals que contribueixen al desenvolupament humà, per tal de legitimar les diferents maneres de ser, estar i estimar, sempre des de la responsabilitat afectiva.
- 4.3. Conèixer com afecta la pornografia i el sistema prostitucional a les relacions afectivosexuals, desplegant una mirada crítica cap aquesta realitat.

Competència específica 5

- 5.1. Comprendre conceptes bàsics que estiguin relacionats amb la identitat, l'expressió i l'orientació de les persones, obtenint així una terminologia comuna, que pot afavorir l'autoconeixement.
- 5.2. Valorar el paper de les persones LGTBIQ+ al llarg de la història, entenent les causes i conseqüències de la seva invisibilització i la importància de tenir referents en el present.
- 5.3. Identificar, detectar i rebutjar comportaments i actituds que puguin suposar qualsevol mena de violència cap a les persones LGTBIQ+, tenint present la importància de la convivència i el respecte cap a totes les persones.

Sabers bàsics

A. La construcció social sexe-gènere

- Conceptes clau: sistema sexe-gènere, socialització de gènere, estereotip de gènere, sexisme, masclisme, patriarcat, feminisme

B. Les violències cap a les dones

— L'iceberg de les violències masclistes

C. La visibilització de la dona

— La història del moviment feminista

— Nous referents

— Interseccionalitat i feminisme

D. Educació sexual integral

— Els canvis físics, emocionals i socials a l'adolescència

— Autoestima i autoconcepte

— Relacions sanes i igualitàries: la responsabilitat afectiva

— Pornografia i prostitució: sexualitat, poder i domini patriarcal

E. La diversitat afectivosexual i de gènere

— Conceptes clau: corporalitat, identitat de gènere, orientació sexual, expressió de gènere, LGTBIQ+

— La història del moviment LGTBIQ+

— LGTBI-fòbia

— Nous referents

